

TEMA 8
EI *TRACTATUS*
(David Pineda)

- Tema
- Exercicis
- Lectura
- Referències:
 - Bibliografia
 - Llocs web

TEMA 8

EL TRACTATUS

David Pineda

8.1. Preliminars

Wittgenstein va compondre el *Tractatus* mentre servia com a voluntari de l'exèrcit austríac durant la Primera Guerra Mundial, tot i que el llibre no fou publicat fins l'any 1921. En el prefaci, l'autor reconeix el seu deute intel·lectual amb Frege i Russell, els quals són els dos únics filòsofs citats a l'obra. De fet, podem dir que en bona mesura el llibre s'origina en la insatisfacció de Wittgenstein amb algunes de les posicions dels seus mestres, molt especialment de Russell. Una bona comprensió de l'obra, per tant, requereix una certa familiaritat amb aquests dos autors. Alguns estudiosos han assenyalat també una tercera influència cabdal: Schopenhauer. De fet, sabem que durant el període de gestació del *Tractatus* Wittgenstein no només havia llegit *El món com a voluntat i representació*, sinó que el tenia en gran estima. Tot i que Wittgenstein no el cita enlloc, no deixa de cridar l'atenció el fet que algunes de les reflexions sobre el sol·lipsisme i en general sobre allò que Wittgenstein en va dir "allò místic", les quals es troben al final del llibre, presenten importants semblances amb l'obra del pensador alemany.

El *Tractatus* pretén ser un tractat filosòfic general i conté tesis i arguments importants sobre gairebé tots els temes cabdals de la filosofia, entre els quals destaquen la naturalesa de la lògica, del llenguatge i de la pròpia filosofia, la constitució i elements últims del món, i l'estatus de les proposicions de la ciència natural i de l'ètica, i fins i tot reflexions sobre la vida i la mort. De fet, un cop acabat el llibre, Wittgenstein va deixar de fer filosofia, convençut que havia resolt essencialment tots els problemes filosòfics que pagava la pena d'investigar, i no va retornar a l'activitat filosòfica fins gairebé deu anys després, quan va començar a sospitar que algunes de les idees fonamentals del *Tractatus* eren equivocades.

En aquest breu resum del contingut del llibre no podem ni de bon tros tractar totes aquestes qüestions, i moltes d'elles no podran tampoc rebre l'atenció que mereixerien, però ens centrarem en aquells punts que d'acord amb gairebé tots els intèrprets són els fonamentals si més no en l'ordre argumentatiu, és a dir, en aquelles tesis i arguments dels quals semblen dependre la resta, i entre les que hi figura prominentment la concepció del llenguatge. Així doncs, ens conformarem a fer només un breu apunt sobre tot el que té a veure amb "allò místic" i la discussió sobre el sol·lipsisme.

El *Tractatus* és un llibre enormement difícil de llegir. En part això és degut a l'estil aforístic en el qual està escrit, però en part també a la complexitat d'algunes de les idees i arguments que s'hi presenten i al caràcter críptic d'alguns epígrafs. L'organització del llibre en aquests epígrafs tampoc no hi ajuda gaire. Així, el llibre comença amb els epígrafs sobre ontologia que d'acord amb gairebé tots els intèrprets s'entenen millor un cop examinada la teoria de la figura, la qual, però, no és presentada fins a TLP 2.1. D'altra banda, en una nota a peu de pàgina Wittgenstein assenyala que la numeració dels epígrafs tracta de reflexar-ne l'estructura jeràrquica, de manera que TLP 1.1 és suposadament un comentari o observació de TLP 1 i per la seva banda TLP 1.11 ho és de TLP 1.1. Però convé no agafar-se massa a la valenta aquesta ordenació, atès que ben aviat, a la segona pàgina del llibre, ens trobem amb

un sorprenent TLP 2. 01, i atès també que “el pensament fonamental” del llibre es presenta a TLP 4.0312.

Tal és la dificultat que presenta el llibre que el propi Russell, en el pròleg a la primera edició, malentén completament el seu propòsit, en suposar-lo un intent de descriure com ha de ser un llenguatge artificial lògicament perfecte quan, en tot cas, es tractaria d'una investigació d'allò que fa possible qualsevol llenguatge, inclòs el llenguatge corrent, com de fet deixa ben clar TLP 5.5563. D'altra banda, els estudiosos del *Tractatus* i del pensament de Wittgenstein, tampoc no han arribat a un acord total respecte de la teoria que s'hi presenta. Tot i això les importants discrepàncies interpretatives no afecten, en general, els punts claus del llibre que tractarem en aquest resum, de manera que només farem referència a algunes d'aquestes interpretacions discrepants quan el fil expositiu ho faci imprescindible.

De fet, molt probablement el llibre hagués romàs essencialment incomprés de no ser per les claus interpretatives que proporcionen altres escrits del propi Wittgenstein. En particular són de gran ajut els *Notebooks*, o llibre de notes redactades durant la gestació del *Tractatus*, i l'anomenat *Prototractatus*, un esborrany del llibre que conté algunes diferències amb la versió final. Però encara són més útils alguns dels escrits posteriors al llibre, especialment les converses mantingudes amb Waismann durant el període 1929-30, moment en què Wittgenstein decideix reprendre la filosofia, i els primers paràgrafs de les *Investigacions Filosòfiques*, l'obra cabdal del segon període, en la qual Wittgenstein dialoga amb un filòsof confós que no és sinó l'autor del *Tractatus*. També ofereixen pistes importants el *Quadern Blau* i les *Philosophische Bemerkungen*. Tot plegat ha permès, en el decurs dels anys, assolir una comprensió considerable, per bé que no total, dels punts centrals d'aquest llibre que, sense cap mena de dubte, és un dels llogres filosòfics cabdals del segle XX.

8. 2. Dos problemes

L'estudi de qualsevol teoria filosòfica requereix en primer lloc tenir una idea clara de quins són els problemes filosòfics que la teoria pretén resoldre o explicar. Amb això, si més no, la filosofia no es diferencia essencialment de la ciència. La diferència rau en canvi en la naturalesa dels problemes filosòfics. Mentre que els problemes científics són, si més no alguns d'ells, fàcilment reconeixibles, no passa pas el mateix amb els problemes filosòfics. Així, tot i que la majoria no tenim ni una mínima comprensió de les enormement complexes teories físiques que empren els tècnics de la NASA, sí entenem en canvi que usen aquestes teories per poder enviar satèl·lits i naus tripulades a llocs situats a una gran distància del nostre planeta, i que miren de vèncer grans dificultats com l'absència de gravetat, etc. Els problemes filosòfics, però, sense excepció, requereixen d'una explicació prèvia perquè no són tan directament reconeixibles.

El *Tractatus* no és una excepció en cap dels dos sentits suara esmentats. És a dir, conté una teoria enormement complexa destinada a explicar o resoldre un seguit d'importants problemes filosòfics i, d'altra banda, els problemes en qüestió no es poden esmentar sense més ni més, perquè no són fàcilment reconeguts, sense iniciar una mínima investigació filosòfica. Nosaltres, per tant, predicarem amb l'exemple, i començarem la nostra exposició presentant dos d'aquests problemes. No pas per caprici sinó perquè pensem que són els problemes fonamentals, és a dir, aquells que guien la investigació filosòfica de Wittgenstein, i la resposta als quals mena de fet a la solució donada a la resta. Aquests dos problemes són la naturalesa de les proposicions i la naturalesa de la lògica. Els presentarem doncs per torn en aquesta secció.

8. 2.1 Contrast noms-proposicions

És part de la semàntica de Frege que el referent d'un nom, en general, d'un terme singular, és un objecte particular, i el referent d'un enunciat és el seu valor de veritat. Ara bé, mentre que no puc entendre un nom sense conèixer el seu referent, en canvi entendre un enunciat no requereix saber quin és el seu valor de veritat. Considereu: 'hi ha vida intel·ligent extraterrestre'. Entenem perfectament aquest enunciat per bé que en desconeixem el valor de veritat. Pel que fa als noms, però, com ara 'Juli Cèsar', 'Espanya' o 'Everest', si en desconec el referent en desconec el significat. Entendre un enunciat, en canvi, requereix saber què hauria de ser el cas per tal que fos vertader, però no pas saber que és vertader (TLP 4.024).

Wittgenstein presenta el contrast entre noms i proposicions, i no pas, una mica sorprenentment, entre noms i enunciats. Una proposició és "el signe proposicional en la seva relació projectiva amb el món" (TLP 3.12). Aquesta afirmació característicament críptica diu, en una aproximació raonable, que una proposició és un signe complex, complex perquè consta de parts, interpretat, és a dir, tal que les seves parts han estat dotades de significat. (Podem però, si volem, pensar en una proposició com allò típicament significat per un enunciat i que pot ser vertader o fals).

Copsar una proposició, així doncs, requereix saber què hauria de ser el cas per tal que fos vertadera, però no requereix pas saber que sigui vertadera. De fet, hi ha proposicions que són falses i no per això deixen de ser proposicions. En una entrada als *Notebooks*, Wittgenstein expressa això dient que mentre que la proposició té dos pols, que correspondrien al que ha de ser el cas per tal que sigui vertadera i al que ha de ser el cas per tal que sigui falsa, el nom en canvi té una única relació amb la realitat, o bé nomena un objecte, i llavors té significat, o bé no en nomena cap, i llavors no té significat. Però, una vegada més, que un enunciat tingui significat no depèn de que sigui vertader. En el *Tractatus*, no obstant, aquest contrast fonamental està expressat molt sintèticament i metafòricament quan se'ns diu que mentre que els noms són punts les proposicions en canvi són fletxes (TLP 3.144). És a dir, les proposicions consten de noms (les fletxes consten de punts), i tenen sentit (les fletxes tenen un sentit). El sentit és justament allò que ha de ser el cas per tal que la proposició sigui vertadera i allò que ha de ser el cas per tal que sigui falsa.

De manera que mentre els noms mantenen una relació directa amb la realitat (o bé la toquen, i llavors tenen significat, o bé no la toquen, i llavors no signifiquen res), en canvi les proposicions hi mantenen una relació força més complexa. O bé representen acuradament la realitat, és a dir, el món verifica les seves condicions de veritat i per tant són vertaderes, o bé no la representen acuradament, o sigui, el món no verifica les seves condicions de veritat i per tant són falses. Però parem esment que fins i tot quan és falsa la proposició "toca" la realitat, car al cap i a la fi és el món real qui la fa falsa. Evidentment, però, no la "toca" exactament de la mateixa manera que una proposició vertadera. El primer problema que vol resoldre el *Tractatus* és explicar aquest contrast entre noms i proposicions i, especialment, quina complexa relació manté la proposició amb la realitat.

Hi ha encara un segon contrast entre noms i proposicions que és important i convé també explicar. Per tal d'entendre un nom se'ns n'ha d'explicar el significat, en canvi copsem el sentit d'una proposició sense que calgui que ens l'expliquin (TLP 4.02, TLP 4.026). De fet, això és l'arrel d'un fenomen important del nostre coneixement del llenguatge. A saber, el coneixement que té del llenguatge un parlant competent és productiu, és a dir, és capaç de copsar proposicions noves sobre les quals no se l'ha ensinistrat. Considereu: 'el satèl·lit més gran de Júpiter no conté aigua'. Tot i que

probablement mai abans no havíeu estat confrontats amb aquest enunciat no teniu, com a parlants competents del català, cap dificultat a copsar la proposició que expressa. Aquest és però un tret essencial del llenguatge (TLP 4.027). De fet, un infant, o una persona que aprèn els rudiments d'un idioma estranger tot consultant un diccionari de frases, no són pas tinguts per parlants competents precisament perquè no exhibeixien aquest comportament productiu. Per a Wittgenstein, tractant-se d'un element essencial la seva explicació ha de raure en la pròpia naturalesa de la proposició, i ha de revelar-nos per tant allò que permet les proposicions, i el llenguatge en tant que està dissenyat per expressar-les, representar la realitat. Notem però que no exhibim un comportament productiu pel que fa als noms. Quan ens veiem confrontats amb un nom nou, que no havíem trobat abans, se'ns n'ha d'explicar el significat.

8.2.2 La necessitat lògica

Pel que sabem de la trajectòria intel·lectual de Wittgenstein, el seu primer i principal interès filosòfic raïa a esbrinar quin era l'estatus i la naturalesa de la lògica. Fou aquest interès el que el va dur a entrevistar-se amb Frege l'any 1912, el qual el va remetre a Russell i, bo i seguint els consells d'aquest, abandonar el projecte d'esdevenir enginyer aeronàutic tot iniciant una investigació filosòfica.

Però a Wittgenstein el desplaïen les teories de Frege i Russell al respecte, a les quals considerava plenes de problemes i de confusions. La posició de Frege era que les connectives lògiques eren noms de funcions (que assignaven valors de veritat a combinacions de valors de veritat), mentre que els quantificadors eren noms de funcions de segon ordre, això és, funcions que prenen altres funcions com a arguments. Aquest moviment havia permès Frege el notable llogre d'explicar per primera vegada d'una manera plausible la semàntica d'enunciats de quantificació múltiple com ara 'Tot estudiant admira un filòsof'.

Per la seva banda, al seu llibre *Theory of Knowledge* Russell hi defensava que les constants lògiques denotaven objectes lògics, els quals serien formes pures de les quals en tindríem coneixement directe. La intuïció que hi havia al darrere d'aquesta teoria era la concepció de la lògica com la ciència d'allò absolutament general. Podíem segons Russell arribar a aquestes "formes pures" tot substituint tots els predicats no lògics en un enunciat o en una argumentació per variables. Per exemple, l'argument — tots els homes són mortals, Sócrates és home; per tant, Sócrates és mortal — s'explicaria un cop arribem a la seva forma pura, mitjançant aquest procés d'abstracció, la qual vindria a ser: la classe X està continguda en la classe Y, a pertany a X; per tant, a pertany a Y. Aquests objectes lògics (classe, relació d'inclusió, pertinença) i les seves propietats, que validen formes pures com la del nostre exemple, serien, com s'ha explicat, objectes de coneixement directe i per això els termes que els denoten són absolutament fonamentals de manera que no poden ser definits (estrictament, formen una classe de termes interdefinibles). La intuïció que la lògica versa sobre allò completament general, d'altra banda, s'adeia bé amb l'observació, que ja havia fet Aristòtil als *Primers Analítics*, que la vàlidesa lògica dels arguments sembla dependre només d'aquests "objectes" lògics. Així, l'argument que segueix a continuació sembla tan vàlid com l'anterior: tots els francesos són arrogants, De Gaulle és francès; per tant, De Gaulle és arrogant.

Ara podem veure que el "pensament fonamental" de TLP 4.0312 enuncia de fet una tesi en oposició frontal amb les teories de Frege i Russell sobre la lògica (vegeu també TLP 5.4 i TLP 4.441). Això vol dir d'entrada que per a Wittgenstein les constants lògiques no són noms que denotin objectes de cap mena. De fet, no són noms. No podem entrar en el detall dels problemes que Wittgenstein veia en les idees sobre la

lògica d'aquests autors, però sí n'hi ha un de fonamental que jugarà un paper crucial, i és que la teoria de Russell (i tampoc la de Frege) no pot explicar la necessitat de les proposicions lògiques. Una afirmació del tipus 'P o no P,' o 'si P, llavors P', no és merament vertadera sinó necessàriament vertadera, això és, la seva falsedat resulta impossible. I això passa amb totes les veritats lògiques. De fet, l'autor del *Tractatus* pensarà que la marca de les proposicions lògiques és justament aquesta: que són o bé necessàriament vertaderes o bé necessàriament falses. I si aquesta n'és la marca o tret característic, una explicació o elucidació de per què es comporten d'aquesta manera ens revelarà la pròpia naturalesa de la lògica. Aquest és l'altre formidable problema filosòfic que vol resoldre el *Tractatus*.

De fet, a partir de les observacions que hem fet en el paràgraf anterior sobre les proposicions, la necessitat de les proposicions lògiques resulta molt intrigant. Hem vist que copsem una proposició sense comparar-la amb la realitat; ara bé, necessitem comparar-la amb la realitat per tal de veure si aquesta s'adiu amb el seu sentit (TLP 4.05). De fet, diem que és vertadera només si la comparació resulta reeixida. Ara bé, si les proposicions lògiques són necessàries, això només pot voler dir que són vertaderes sigui quina sigui la realitat. Per tant, no ens cal comparar-les amb la realitat. Així doncs, que aquestes proposicions siguin necessàries i que siguin vertaderes no són sinó dues cares del mateix problema.

Wittgenstein jutjava insatisfactòria l'explicació de la necessitat lògica que havien proposat Frege i Russell. Frege, en els seus darrers escrits, havia sostingut que totes les proposicions lògiques derivaven deductivament d'uns primers axiomes els quals ens eren coneguts gràcies a una mena de facultat especial de coneixement lògic que ens els presentava com a evidents i indubtables. Amb alguns matisos que no vénen al cas, a *Theory of Knowledge* Russell hi defensava una posició semblant. A banda però que una "explicació" d'aquest tenor explica ben poca cosa, el principal problema que hi veia Wittgenstein és que barrejava elements psicologistes que són completament aliens a la lògica, i de fet, creia ell, a la veritat de qualsevol proposició (TLP 5.1363). El *Tractatus* ens oferirà una explicació d'un caire completament diferent.

8.3. La teoria de la figura

La teoria de la figura és una teoria general sobre la representació, és a dir, tracta d'explicar en virtut de què quelcom que representa una realitat és capaç de representar-la. Usant un terme filosòfic ben conegut, podem dir que és una teoria de la intencionalitat, i vol ser una teoria absolutament general, perquè pretén descriure les condicions de possibilitat del fet intencional per a qualsevol entitat dotada d'intencionalitat (d'una entitat amb intencionalitat Wittgenstein en diu 'figura', terme que vol traduir l'original alemany 'Bild'). Vist així, el llenguatge no és més que un cas particular d'aplicació de la teoria de la figura. Ara bé, no és un cas qualsevol, perquè el llenguatge resulta el medi en el qual podem figurar qualsevol realitat. Aquesta darrera tesi depèn essencialment de TLP 2.182, 3, 4 i 4.001, passatges que anirem explicant a mesura que avancem en la nostra exposició de la teoria de la figura.

Els aspectes generals de la teoria de la figura es troben a TLP 2.1-2.25. A continuació, TLP 3-3.05 tracta sobre el pensament com a figura lògica, i finalment a TLP 3.1-3.221 s'aplica a les proposicions la teoria atès que, com se'ns dirà després, les proposicions són també figures. Podem dir que aquests epígrafs constitueixen el nucli de la teoria de la figura.

Gràcies a una entrada als *Notebooks* sabem que la idea de la teoria de la figura se li va ocórrer a Wittgenstein —si més no això és el que ell mateix diu— en cridar-li

l'atenció la manera en què es reconstruïen els accidents de trànsit als tribunals de París. Pel que sembla, en algunes ocasions s'utilitzaven una mena de rudimentàries maquetes amb petites figures que representaven els vianants, edificis i vehicles implicats en el sinistre. Heus aquí un cas paradigmàtic d'allò que Wittgenstein en diu una figura al *Tractatus*. Tenim un fragment de la realitat —la maqueta— que en representa un altre —l'accident. En virtut de què, però, el primer fragment de la realitat representa l'altre? Aquesta és la pregunta que vol mirar de respondre la teoria de la figura.

Podem estar temptats a respondre que la maqueta representa l'accident en virtut del fet que cada figureta fa de, o està per (el terme original alemany que Wittgenstein emprà al *Tractatus* és 'vertreten') un objecte, bé sigui un vianant, un edifici o un vehicle, segons els casos. Però aquesta resposta, més o menys immediata a la nostra pregunta, per bé que no del tot incorrecte és desorientadora perquè resulta crucialment incompleta. Ens estem deixant un element crucial que fa que la maqueta representi l'accident. Si ho pensem bé la maqueta no consta únicament de les figuretes, sinó de les figuretes disposades en una determinada relació espacial entre elles. Llavors la maqueta, que consisteix en el fet que les figuretes mantinguin una certa relació espacial entre elles representa el fet que els objectes pels quals estan les figuretes mantinguin una certa relació espacial entre elles.

Tendim a no reconèixer la relació espacial entre les figuretes com un element constitutiu de la maqueta, com ho són també les pròpies figuretes, perquè és un element d'una naturalesa diferent que elles. Les figuretes es combinen, es disposen, en una relació espacial. És a dir, les figuretes i la relació espacial combinen entre elles per formar un complex articulat, allò que Wittgenstein al *Tractatus* en diu un 'fet' ('Tatsache'). És aquest fet el que pròpiament representa ('darstellen') l'altre fragment de la realitat, i aquest altre fragment, l'accident, no és sinó un fet també. Si jo sóc testimoni ocular de l'accident, el que veig no és pas una successió de vianants, edificis i vehicles sense cap ordre ni concert, sinó el fet que un seguit de vianants, edificis i vehicles estan disposats espacialment d'una certa manera, és a dir, mantenen certes relacions espacials entre ells. I en això consisteix l'accident, de la mateixa manera que la maqueta no consisteix en un seguit de figuretes sinó en les figuretes bo i mantenint certes relacions espacials entre elles. (Llegiu ara TLP 1.1, TLP 1.2).

Penseu en una nina que consta d'un seguit de peces —quatre extremitats, cap i tors—. Imagineu que tinc la nina desmuntada. Hi ha una clara diferència entre la nina, la qual resulta de la combinació o encaix d'aquestes peces, i el conjunt de les peces sense muntar. El conjunt de les peces sense muntar no és encara la nina. La nina l'obtingo encaixant aquestes peces; la nina és una entitat articulada. Que és una entitat articulada vol dir que és una entitat complexa, això és, que consta de peces, però també vol dir que consta de peces encaixades entre elles. Ara bé, per tal que jo pugui encaixar aquestes peces hem de tenir peces d'almenys dos tipus diferents. Com se sol dir, hem de tenir peces femella i peces mascle; o peces amb forats i peces amb sortints amb una forma dissenyada per tal que s'ajustin bé als forats. Així, si el tors és una peça femella amb cinc forats i les altres cinc peces són peces mascle, puc obtenir l'entitat articulada que és la nina bo i ajustant les cinc peces mascle als forats pertinents que hi ha al tors.

Semblantment, ens diu Wittgenstein, qualsevol figura és un fet (TLP 2.141), i això vol dir que consta d'elements encaixats, la qual cosa implica que consta d'elements d'almenys dos tipus diferents i que en virtut d'això encaixen i constitueixen una entitat articulada (així com en l'exemple de la maqueta tenim d'una banda les figuretes i de l'altra la relació espacial). La figura ha de ser un fet perquè el fragment de realitat que

representa és també un fet. Ho vèiem fa un moment. L'accident és també un fet, consisteix en l' "encaix" d'un seguit de vianants, edificis, vehicles i relacions espacials.

Que la figura consti d'elements de naturalesa diferent no només propicia l'encaix i, per tant, l'articulació d'aquests elements sinó que possibilita també que la figura pugui representar el fragment de realitat d'una manera no acurada. Si jo no encaixo el cap i les extremitats en els forats pertinents del tors no obtindré la nina precisament, sinó una mena de nina deforme, per dir-ho així. Semblantment, si les figuretes de la maqueta no mantenen entre elles les relacions espacials adients, llavors la figura serà una representació incorrecta de l'accident. La figura —la maqueta— representa correctament la realitat —l'accident— si en ella els constituents estan combinats o encaixats entre si com ho estan en la realitat els elements pels quals aquests constituents estan ('vertreten'). Serà inacurada o incorrecta si en la realitat els elements no estan combinats o encaixats de la mateixa manera que ho estan els constituents de la figura. Per exemple, si en la realitat el cotxe B era més a prop del vianant atropellat que no pas el cotxe A, mentre que en la maqueta la figureta que està pel cotxe A és la que està més a prop de la figureta que està pel vianant atropellat.

I parem esment que aquí tenim ja els elements necessaris per copsar la resposta que Wittgenstein ens donarà al primer problema de la secció anterior. Fixem-nos que si jo sé per quin vehicle o vianant o edifici implicat en l'accident està cada figureta de la maqueta i sé que en aquest cas l'altre constituent de la maqueta, la relació espacial, està per ell mateix, no m'ha de ser explicat quin fet representa la maqueta, a saber, determinada disposició espacial entre certs vianants, edificis i vehicles, sinó que això és una cosa que obtinc per si sola un cop copso com estan combinats els constituents de la maqueta i per què esta cada constituent. D'altra banda aquest doble coneixement em permet també saber com ha de ser la realitat per tal que la maqueta sigui acurada. Naturalment, no puc saber a priori si la maqueta és acurada o no ho és. A tal efecte he de "comparar-la amb la realitat" (TLP 2.223, TLP, 2.221, TLP 2.222), és a dir, he de comprovar si en efecte els elements de la realitat estan combinats entre si com ho estan els seus representants en la maqueta. Però sí puc saber a priori en quines condicions la maqueta serà acurada. I fixem-nos que és el mateix fragment de la realitat —això és, l'accident— allò que farà que la maqueta sigui acurada o no ho sigui (TLP 4.0621). La figura incorrecta "toca" també la realitat, representa també el mateix fragment de la realitat que la figura correcta, però, això sí, el representa d'una manera no acurada. Vist tot això, així doncs, la teoria que les proposicions són figures (TLP 4.01, 4.021) i que consten de noms (TLP 3.202) ens proporciona una primera resposta al primer conjunt de problemes esmentats a la secció anterior.

És però una resposta que podem afinar una mica més, preguntant-nos en virtut de què exactament una figura té totes aquestes bones propietats. En part ja hem començat a veure-ho, però hi ha encara uns elements essencials que només podem apreciar si abandonem el nostre exemple de la maqueta i considerem un altre tipus de figures encara més interessants.

La maqueta, en tant que figura, presenta una asimetria que salta a la vista. Mentre que certs constituents —les figuretes— estan per elements de la realitat completament aliens a elles —vianants, vehicles, edificis, semàfors, etc.— en canvi l'altre element crucial —la relació espacial entre les figuretes— està, per dir-ho així, per ell mateix —la relació espacial entre els vehicles, vianants, edificis, etc. Però no sempre serà així en el cas d'altres figures. Pensem per exemple en una partitura. Una partitura és una figura que representa una peça musical, i essencialment una peça musical consta d'un seguit de sons disposats en un cert ordre temporal. Però les relacions temporals no formen part dels elements constituents de la partitura (els quals són éssencialment marques de tinta en un paper i relacions espacials entre elles), com tampoc no en

formen part les relacions sonores entre les notes, com ara si una nota és més aguda o més greu que una altra. De manera que en una partitura no només usem elements, determinats signes gràfics, per tal que estiguin per notes, les quals no són sinó vibracions de l'aire a determinades freqüències, és a dir, quelcom completament aliè als signes gràfics, sinó que també hem d'utilitzar altres elements que estiguin per relacions temporals i sonores entre notes completament aliens a aquestes relacions. Per exemple, que una nota soni abans que una altra ho representem simplement escrivint el signe que està per la primera a l'esquerre del signe que està per la segona; que una nota sigui més greu que una altra ho representem simplement escrivint el signe que està per la primera en una posició inferior respecte del signe que està per la segona. És a dir, a la partitura la relació espacial estar a l'esquerre de representa la relació temporal sonar abans que; la relació espacial ocupar una posició inferior a està per la relació sonora ser més greu que. I encara necessitem ulteriors elements que representin la duració relativa de les notes, el tempo, etc. La nota exacta que ha de sonar a cada moment la representem dibuixant cinc línies paral·leles i un signe a l'esquerre (clau de sol, clau de fa, clau de do, etc.). Així, un signe col·locat exactament en el segon espai interlineal (comptant des de baix) en clau de fa està per un do, etc. D'aquesta manera la partitura, com qualsevol figura, és un fet, una entitat articulada que resulta de la combinació o encaix de tots aquests elements —signes gràfics disposats en certes relacions espacials— la qual representa un altre fet, per exemple, una melodia, car una melodia resulta de l'articulació o encaix d'un seguit de sons disposats en certes relacions temporals i sonores.¹

Una lliçó important que podem extreure de l'exemple de la partitura és que no cal que cap dels elements constituents de la figura coincideixi amb cap dels elements constituents del fet representat. En el cas de la maqueta coincidiria la relació espacial, però en el cas de la partitura no hi ha cap coincidència d'aquest tipus. Tot i això, Wittgenstein sosté que hi ha d'haver alguna cosa en comú entre figura i fet representat (TLP 2.161). Pensem una vegada més en el cas de la partitura. Com hem vist no ens cal una relació sonora per representar en la partitura la relació sonora de ser més greu que la qual es dona entre les notes musicals, però sí que ens cal algun tipus de relació que es pugui combinar amb els signes que en la partitura estan per les notes de manera anàloga a com les pròpies notes es relacionen sonorament segons la relació ser més greu que. I aquesta relació, ho hem esmentat abans, és en el cas de la partitura la relació espacial de estar escrit en una posició inferior a.

De manera que allò que hi ha d'haver en comú entre figura i realitat representada és que tots dos fets han de constar d'elements que tinguin les mateixes possibilitats de combinació entre ells. Wittgenstein resumeix aquesta idea fonamental tot afirmant que tots dos fets han de tenir la mateixa multiplicitat lògica (TLP 4.04). És perquè una partitura té la mateixa multiplicitat lògica que una peça musical que les partitures poden representar peces musicals. Wittgenstein introdueix el terme tècnic 'forma de la figuració' per referir-se a allò de comú que hi ha entre figura i realitat representada (TLP 2.17). La forma de la figuració és doncs la possibilitat que els elements de la figura estiguin combinats com de fet ho estan, mentre que el mode com de fet estan combinats serà l'estructura de la figura (TLP 2.15, 2.151). Així doncs, una figura és acurada o correcta si la seva estructura coincideix amb l'estructura del fet que representa i és inacurada si no coincideix. Però encara que sigui inacurada segueix

¹ Noteu que en tocar una melodia escrita en una tonalitat, diguem do major, en una altra tonalitat, diguem la menor, reconeixem fàcilment la mateixa melodia malgrat que sona una mica diferent. Això és degut al fet que en passar d'una tonalitat a una altra canviem les notes però mantenim exactament iguals els intervals entre totes elles i, per tant, tot i que obtenim un "fet", en el llenguatge de Wittgenstein, diferent, gran part dels elements constituents estan combinats exactament de la mateixa manera que el fet —la melodia— original.

representant, per bé que incorrectament, el mateix fet real atès que comparteix amb ell la forma de la figuració (dit d'una altra manera, si no compartís amb el fet representat la forma de la figuració no podria representar-lo, ni tan sols inacuradament).

Aquesta distinció entre forma i estructura també ajuda a afinar l'explicació tractariana de la productivitat del nostre coneixement lingüístic. Si sóc capaç d'entendre una proposició nova això serà degut a que conec per quins elements reals estan els seus components i entenc el mode de combinació entre ells. La proposició tot i ser nova la podré copsar tranquil·lament si presenta una estructura nova, és a dir, un mode efectiu de combinació dels elements figuratius que no he vist abans, amb una forma de la figuració, però, ja coneguda. Això és així perquè conèixer un objecte qualsevol, i això inclou els constituents de les figures, comporta conèixer les seves possibilitats de combinació amb qualssevol altres objectes. Per tant, conèixer els constituents d'una figura i els elements reals pels quals estan comporta conèixer la forma de la figuració que tenen en comú figura i realitat representada (TLP 2.0123).²

Podem dir que la partitura és un tipus de figura menys limitada que no pas la maqueta. La maqueta està lligada pel fet que la relació espacial que empra ha de coincidir amb la relació espacial representada. La partitura no té aquest lligam, però encara en té un altre: està lligada per les possibilitats combinatòries de certes relacions espacials. La figura lògica, en aquesta gradació de més a menys limitada, és el tipus de figura que només té en comú amb allò que representa allò mínim imprescindible, això és, la forma de la figuració, i per tant no es veu limitada per un cert tipus de relacions, com ara les relacions espacials. En una figura lògica no només s'empren signes per a objectes com ara notes, sinó també signes per a relacions en què puguin estar aquests primers objectes. L'única cosa en comú entre aquests signes i la realitat que, un cop combinats, puguin representar és allò essencial, a saber, la multiplicitat lògica, o sigui, el fet que els signes de la figura lògica puguin combinar-se entre si de la mateixa forma i manera que els elements de la realitat pels quals estan. Segons Wittgenstein, una figura lògica és un pensament (TLP 3), un pensament és una proposició amb sentit (TLP 4) i la totalitat de les proposicions és el llenguatge (TLP 4.001).

A tall de resum, potser paga la pena que comentem amb cert detall TLP 4.016. L'essència de la proposició és el seu ser una figura lògica dels fets. En l'escriptura jeroglífica està més a la vista aquesta essència figurativa perquè resulta ben obvi que els signes s'assemblen a allò pel que estan.³ Però el tipus de semblança que crida la

² Aquest punt crucial de la teoria de la figura proporciona la solució tractariana al problema de la unitat del judici o de la proposició, problema que soscajava la teoria del judici (o de la proposició) defensada per Russell a *Theory of Knowledge*. D'acord amb aquesta teoria, el meu judici que A estima B no és pas una relació entre jo i l'amor d'A per B; no pot ser-ho, argumenta Russell, perquè el meu judici pot ser fals i en tal cas no existirà tal cosa com l'amor d'A per B, però en canvi existeix el judici. Segons Russell tal judici consisteix en canvi en una relació múltiple entre jo, A, B i l'amor. Però com observa lúcidament Wittgenstein als *Notebooks*, la teoria de Russell presenta dos greus problemes: en primer lloc, no sembla capaç de distingir el judici que A estima B del judici que B estima A; en segon lloc, no sembla capaç de descartar judicis "impossibles" com ara que la grandària lluneja. Tots dos problemes estan relacionats i reben el mateix tractament al *Tractatus*: l'objecte del judici, la proposició (o el pensament) és una entitat articulada. Consta d'elements encaixats d'una certa manera. Així, els dos judicis del primer problema tenen la mateixa forma de figuració però diferent estructura; mentre que el nostre judici impossible del segon problema presenta una combinació d'objectes que no s'adiu amb la seva possibilitat de combinació o, com li agrada de dir a Wittgenstein, viola les regles de la sintaxi lògica (TLP 3.141, 3.334, 3.344).

³ Tot i això val a dir que en l'escriptura jeroglífica només un cert tipus de signes, els anomenats "determinatius", s'assemblen a allò pel que estan. Però la funció d'aquests és només la de desambiguar entre paraules que altrament no es diferenciarien en l'escriptura i la de facilitar la lectura assenyalant el final d'algunes paraules. La resta dels signes emprats en aquest tipus d'escriptura, però, representen sons

nostra atenció és de fet irrellevant pel que fa a la capacitat d'un llenguatge per representar fets de la realitat. I, de fet, les escriptures alfabètiques, en les quals aquesta semblança ja ha desaparegut, valen igualment perquè mantenen "allò essencial a la figuració", que com sabem és la multiplicitat lògica adient. Allò amb què de debó s'ha de semblar una escriptura amb la realitat és amb la forma de la figuració.

8.4. La forma general de la proposició

La teoria de la figura proporciona una explicació del contrast entre noms i proposicions, però encara no tenim una explicació de la necessitat lògica. A tal efecte ens cal presentar la teoria tractariana de l'estructura de la proposició.

A *On Denoting* Russell havia presentat una anàlisi, la teoria de les descripcions, que volia resoldre els problemes que plantegen oracions que contenen termes que no semblen estar par cap entitat, com ara 'l'actual rei de França és calb'. Aquests tipus d'enunciats són problemàtics perquè, atès que no existeix tal cosa com l'actual rei de França, semblaria que 'l'actual rei de França és calb' no expressa cap proposició, però no sembla pas ser així. Especialment intrigants resulten els enunciats negatius d'existència, com ara, 'la muntanya d'or no existeix'.⁴ No només sembla clar que aquest enunciat té un significat sinó que, de fet, diu veritat. Alexius Meinong havia raonat que, atès que aquest enunciat expressa una proposició, hi ha d'haver una entitat denotada per 'la muntanya d'or', expressió la qual, al cap i a la fi, n'és el subjecte gramatical; i atès que l'enunciat és vertader l'entitat en qüestió ha de tenir a més la propietat de no existir. Això mena a la coneguda ontologia meinongiana de les entitats no subsistents.

La solució de Russell a aquests problemes, i la manera com s'evita l'extravagant deriva ontològica de Meinong, consisteix a afirmar que l'actual rei de França, i la muntanya d'or no són pas entitats components de les proposicions expressades per 'l'actual rei de França és calb' i 'la muntanya d'or no existeix', respectivament, per la senzilla raó que no hi ha tals entitats. En efecte, d'acord amb la teoria de les descripcions, el primer enunciat diu que hi ha un objecte i només un que és actual rei de França i que és calb, i conseqüentment és fals; mentre que el segon diu que no és el cas que hi hagi un objecte i només un que sigui una muntanya i sigui d'or, i conseqüentment és vertader. Com veiem, un cop feta l'anàlisi resulta clar que el primer enunciat no fa una afirmació sobre l'actual rei de França, ni el segon una afirmació sobre la muntanya d'or. D'acord amb Russell, la principal virtut de l'anàlisi és que ens acosta, ens fa més entenedora, l'estructura real de la proposició expressada en cada cas i així ens revela, en els casos analitzats, que determinats suposats objectes no en són realment constituents, amb la qual cosa, per tant, desapareix el principal argument per suposar que hi ha tals objectes.

Hi ha dues conseqüències filosòfiques importants que semblen desprendre's de l'anàlisi de Russell i que jugaran un paper molt important en la teoria de la proposició defensada al *Tractatus*. La primera és la certesa que allò que porta a posicions extravagants com la de Meinong és el supòsit implícit que l'estructura d'una proposició ha de ser isomorfa amb l'estructura gramatical de l'enunciat que l'expressa. Així, en el cas de 'Juli Cèsar no és calb', semblaria que estem atribuint una propietat, expressada pel predicat gramatical de l'enunciat, a un objecte, denotat pel subjecte gramatical, és

igual com passa amb l'escriptura alfabètica. La diferència amb una escriptura alfabètica és que en l'escriptura jeroglífica els signes estan per grups consonàntics de tamany variable.

⁴ Em refereixo a Eldorado, una suposada muntanya d'or que suposadament hauria d'amagar-se en algun racó del Nou Món, d'acord amb els primers conqueridors espanyols.

a dir, semblaria que la proposició expressada consisteix en què Juli Cèsar té la propietat de no ser calb. Però llavors, atès que 'no existeix' és el predicat gramatical de 'la muntanya d'or no existeix' i 'la muntanya d'or' n'és el subjecte gramatical, semblaria que la proposició expressada en aquest cas consisteix en què la muntanya d'or té la propietat de no existir. Ara bé, com mostraria l'anàlisi de Russell, tot i que 'Juli Cèsar no és calb' i 'la muntanya d'or no existeix' tenen essencialment la mateixa estructura gramatical, l'estructura de les proposicions respectivament expressades és ben diferent.⁵ (TLP 4.0031, TLP 3.323, 3.324)

La segona conseqüència és que l'anàlisi de Russell esdevé una eina filosòfica fonamental per tal de determinar quins objectes hi ha al món realment. És a dir, només estem autoritzats a suposar aquells objectes que siguin constituents genuïns de proposicions. Per a Wittgenstein, però, la proposició és una figura lògica dels fets, i per tant aquesta lliçó russelliana es llegirà d'aquesta altra manera: només estem autoritzats a suposar aquells objectes que siguin constituents dels fets que formen el món, i aquests no seran sinó els objectes denotats pels noms que siguin constituents genuïns de les proposicions (recordem la correspondència que hi ha d'haver, segons la teoria de la figura, entre figura i realitat representada: cada constituent genuí de la proposició ha d'estar per un constituent genuí del fet representat). D'altra banda, quins són aquests constituents genuïns és quelcom que ens ha de revelar l'anàlisi de Russell (TLP 4.221). D'acord amb això, fer filosofia, segon l'autor del *Tractatus*, consisteix a dur a terme aquestes anàlisis que ens acostin a l'estructura real de les proposicions i, per tant, atesa la teoria de la figura, a la pròpia estructura del món, i que ens lliurin de malentesos com ara l'ontologia de Meinong (TLP 4.112).

Wittgenstein anomena 'proposició elemental' a aquella que consta exclusivament de noms (TLP 4.22), on un nom és una expressió que significa aquell objecte pel qual està (TLP 3.203, 3.22). D'acord amb això, l'anàlisi mostra que ni 'l'actual rei de França és calb' ni 'la muntanya d'or no existeix' no expressen proposicions elementals. Però cal introduir una complicació, perquè de fet, d'acord amb l'autor del *Tractatus*, tampoc 'Juli Cèsar és calb' no expressa una proposició elemental. La raó d'aquesta tesi tan important està, però, molt crípticament expressada al llibre. Wittgenstein es força més explícit en un epígraf de les *Investigacions*:

"L'espasa Nothung consta de parts en una determinada combinació. Si combinessin d'una altra manera, no existiria Nothung. Ara bé, és evident que l'enunciat 'Nothung té una fulla esmolada' té sentit tant si Nothung encara està sencera com si ja ha estat destruïda. Però si 'Nothung' és el nom d'un objecte, aquest objecte ja no existeix quan Nothung ha estat destruïda; i com que cap objecte es correspondria amb el nom, aquest no tindria significat. Però llavors en l'enunciat 'Nothung té una fulla esmolada' hi figuraria una paraula que no té significat i per tant l'enunciat no tindria un sentit. Ara bé, té un sentit; per tant, sempre hi ha d'haver quelcom que es correspongui amb les paraules de què consta. Així doncs, la paraula 'Nothung' ha de desaparèixer en l'anàlisi del sentit i en el seu lloc hi han d'aparèixer paraules que nomenin simples. Aquestes paraules seran en justícia anomenades noms genuïns" (*Investigacions filosòfiques*, 39).

'Nothung' no pot ser un nom perquè designa un objecte compost i el compost no existeix si les seves parts es combinen d'una altra manera (o bé es disgreguen). Ara bé, encara que el compost no existeixi, qualsevol enunciat que contingui 'Nothung' seguirà tenint un sentit, això és, expressant una proposició. Però si Nothung fos un

⁵ Tot i que ja el propi Russell acabarà reconeixent, en la línia del que tot seguit veurem que proposa Wittgenstein al *Tractatus*, que de fet Juli Cèsar tampoc no és un constituent de la proposició expressada per 'Juli Cèsar no és calb'.

component de la proposició expressada per un enunciat que conté 'Nothung', llavors de fet en aquest cas l'enunciat no expressaria cap proposició. De manera que l'espasa Nothung no és pas un constituent de les proposicions expressades per qualssevol enunciats que contenen 'Nothung'. Igual com l'actual rei de França no és pas un constituent de la proposició expressada per un enunciat on apareix 'l'actual rei de França'. I exactament el mateix raonament s'aplica a Juli Cèsar i 'Juli Cèsar' i de fet a qualsevol objecte compost i qualsevol paraula que designi un compost. L'espasa Nothung no és pas un objecte genuí, un constituent dels fets del món, i la paraula 'Nothung' no és tampoc un nom genuí. I això es veu en què desapareixen en l'anàlisi. De manera que els noms genuïns, els constituents de les proposicions elementals, estan per objectes simples, això és, no compostos (TLP 2.02, 2.021, 3.202, 3.203, 3.26).

En el *Tractatus* aquest important argument està massa sintetitzat (TLP 2.0201-2.0212). "Si el món estigués mancat d'una substància, llavors que una proposició tingués sentit dependria de que una altra proposició fos vertadera". Quina altra proposició? Doncs aquella que afirma l'existència del compost, això és, aquella que diu que hi ha determinades parts combinades d'una certa manera. Però això no pot ser el cas per dues raons. En primer lloc, perquè com s'ha dit només podem saber si una proposició és vertadera tot comparant-la amb la realitat. Així doncs, per tal de copsar el sentit d'una proposició sobre un compost hauria de comparar amb la realitat una altra proposició. De manera que no podria determinar el sentit de la proposició sobre el compost a priori, és a dir, sense fer comparacions amb la realitat. Però per a l'autor del *Tractatus*, i això com hem vist és part del contrast entre noms i proposicions, puc determinar a priori el sentit de qualsevol proposició. En segon lloc, perquè si no hi ha simples, és a dir, si tots els objectes són compostos, llavors la proposició que afirma l'existència del compost remet a parts que també són compostes i, per tant, el fet que aquesta segona tingui sentit dependrà del fet que una tercera, aquella que afirma l'existència de totes aquestes parts compostes, sigui vertadera i així succesivament. Es genera com veiem una regressió infinita que ens duria a la conclusió absurda que cap proposició no té sentit. Per això el món ha de tenir una substància, uns objectes absolutament simples que seran el terme final de l'anàlisi (TLP 3.23).

Som a un pas ja d'entendre l'explicació tractariana de la necessitat lògica. Ens falta però encara un darrer element. Podem preguntar-nos quins són aquests objectes simples, la "substància del món". Wittgenstein, però, sostenia que no en podia donar cap exemple (qualssevol candidats, incloses les dades dels sentits, són compostos).⁶ Però en tot cas, l'argument anterior, creia l'autor del *Tractatus*, mostra que hi ha d'haver tals simples, car sense ells no seria possible ni el llenguatge ni el pensament, i això és tot el que ha de preocupar al filòsof. Així doncs, cap enunciat corrent en què podem pensar no expressa una proposició elemental. Quina mena de proposicions expressen doncs els enunciats corrents i quina és la seva estructura? En diverses ocasions, s'afirma que qualsevol proposició és una funció de veritat de proposicions elementals (TLP 5, 5.3).

La noció de funció de veritat resultarà familiar als estudiants de lògica. Una funció de veritat és una funció que pren com a arguments valors de veritat, o combinacions de valors de veritat, i assigna com a valors valors de veritat. Les taules de veritat, la manera com s'interpreten les connectives lògiques d'acord amb la lògica contemporània, no són sinó funcions de veritat. I això val a dir que no és cap coincidència, atès que històricament la concepció tractariana és a l'arrel del mètode de les taules de veritat.

⁶ La raó d'això l'haurem de posposar fins al final de la secció (principi d'independència de les proposicions elementals).

Per entendre millor què té al cap aquí l'autor del *Tractatus* imaginem un llenguatge extremadament senzill amb només tres noms genuïns —a, b i P— el darrer dels quals té la forma lògica d'un predicat monàdic mentre que els altres dos el que en lògica contemporània se'n diria constants individuals. Cada combinació possible d'aquests noms és un fet, una figura o proposició elemental, que representa un altre fet, un fet atòmic o estat de coses ('Tatsache'), això és, una combinació de simples. En total, atesa la forma lògica d'aquests noms, podem formar només dues proposicions elementals: Pa i Pb. Combinant les possibilitats de veritat i falsedat d'aquestes proposicions elementals obtenim quatre combinacions possibles:

Pa	Pb
V	V
V	F
F	V
F	F

Del conjunt d'aquestes possibilitats Wittgenstein en diu l'espai lògic. És a dir, l'espai lògic està comprès pel donar-se i no donar-se de cada fet atòmic o estat de coses. Quantes funcions de veritat podem definir que prenguin com a arguments cadascuna de les possibilitats de l'espai lògic? En podem definir setze i són aquestes:

V	F	V	V	V	F	F	F	V	V	V	F	F	F	V	F
V	V	F	V	V	F	V	V	F	F	V	F	F	V	F	F
V	V	V	F	V	V	F	V	F	V	F	F	V	F	F	F
V	V	V	V	F	V	V	F	V	F	F	V	F	F	F	F

Cada columna és una de les setze funcions de veritat possibles a partir de les dues proposicions elementals inicials. Això inclou les pròpies proposicions elementals Pa i Pb que no són sinó les columnes 11 i 10 respectivament (noteu la segona frase de TLP 5). Cadascuna d'aquestes columnes és doncs una proposició, i només dues d'elles són elementals. El conjunt de les proposicions, el conjunt de les columnes, és el llenguatge, i cadascuna d'elles és una funció de veritat de proposicions elementals. En general, si hi ha n proposicions elementals, llavors hi ha dos elevat a dos elevat a la n proposicions possibles.⁷

La proposició "travessa tot l'espai lògic de banda a banda" (TLP 3.42), és a dir, el divideix en dues parts: en una part hi queden aquelles combinacions de veritat d'estats de coses d'acord amb les quals la proposició és vertadera i en l'altra aquella d'acord amb les quals és falsa. Per exemple, si prenem la penúltima proposició del nostre exemple, trobem que és vertadera només quan tant Pa com Pb són vertaderes i falsa en qualsevol altre cas. De manera que aquesta proposició divideix l'espai lògic de quatre possibilitats en dues parts en una de les quals hi figura la primera de les possibilitats mentre que en l'altra hi figuren les altres tres. Cada proposició representa una de les possibles maneres de dividir en dues parts l'espai lògic. I veiem com, en efecte, si l'espai lògic consta de quatre possibilitats, hi ha setze divisions possibles diferents.

⁷ Pareu esment que Wittgenstein usa una notació lleugerament diferent de l'estàndard avui dia. Així, (VFFF) (Pa, Pb) és la proposició expressada per ' $Pa \wedge Pb$ ' (és a dir, la proposició vertadera quan Pa i Pb són totes dues verdaderes i falsa en qualsevol altre cas) i (VFVV) (Pa, Pb) és la proposició expressada per ' $Pb \rightarrow Pa$ ' (és a dir, aquella proposició falsa quan Pb és vertadera i Pa és falsa i vertadera en qualsevol altre cas) (vegeu TLP 5.101).

Notem que d'entre les setze proposicions possibles n'hi dues de notables: la primera i la darrera. La primera esdevé vertadera per qualsevol combinació de valors de veritat de les proposicions elementals; la segona esdevé falsa per qualsevol combinació de valors. La resta de proposicions, però, seran vertaderes o falses en funció del valor de veritat de les elementals (això és el que vol dir, precisament, que qualsevol proposició és una funció de veritat de les proposicions elementals: la forma general de la proposició). El valor de veritat de les proposicions elementals el determina el món. Una proposició elemental esdevé vertadera si existeix l'estat de coses o fet atòmic que representa, el qual consisteix a combinar els simples pels quals estan els noms que constitueixen la proposició elemental de la mateixa manera com ho estan els noms en la proposició; i serà falsa si no existeix un estat de coses tal (TLP 4.21, 4.25).

Per tal de saber si la proposició elemental és vertadera he de comparar-la amb la realitat, per tant no puc determinar el seu valor de veritat a priori. I el mateix passa amb les proposicions no elementals, precisament perquè el seu valor de veritat depèn del valor de veritat de les elementals. L'única excepció la constitueixen la primera i la darrera proposició. En aquests dos casos especials, com que el valor de veritat és sempre el mateix, sigui quin sigui el valor de veritat de les proposicions elementals, no em cal la comparació amb la realitat. En el cas d'una tautologia, primera proposició de les setze, o d'una contradicció, darrera de les setze, puc determinar-ne el valor de veritat a priori. Són casos "extrems" en la mesura que no divideixen, estrictament parlant, l'espai lògic en dues parts: la tautologia deixa tot l'espai lògic sencer, mentre que la contradicció l'elimina totalment. Per aquesta raó són buides de sentit ('sinnlos'): "no sé res sobre el temps atmosfèric si sé que plou o no plou" (TLP 4.461, 4.46). De fet, tautologies i contradiccions no són figures de la realitat (TLP 4.462), perquè és essencial a una figura representar la realitat i és essencial a representar la realitat poder representar-la correctament i poder representar-la incorrectament. Ara bé, una tautologia no pot representar-la incorrectament (no és possible que sigui falsa) i una contradicció no pot representar-la correctament (no és possible que sigui vertadera). Per tant, ni l'una ni l'altra no representen la realitat.

Ara bé, no es tracta de proposicions absurdes ('unsinnig'), sinó que "pertanyen al simbolisme, semblantment a com el '0' pertany al simbolisme de l'aritmètica" (TLP 4.4611). L'esclariment d'aquesta afirmació ens permetrà finalment d'entendre l'explicació tractariana de la necessitat lògica. Quina és la proposició sisena? Com l'expressaríem usant la notació de la lògica matemàtica? La resposta és $\neg Pa$. I la proposició tercera? Ara la resposta és: $Pa \rightarrow Pb$. Si analitzem, per exemple, ' $Pa \rightarrow Pb$ ', veurem que mentre que ' Pa ' i ' Pb ' representen sengles estats de coses, ' $\rightarrow$ ' no representa ni està per res. Indica només una determinada funció de veritat de Pa i Pb , la qual dóna com a resultat la proposició tercera. Podem dir exactament el mateix de ' $\neg$ ' a ' $\neg Pa$ '. Les connectives lògiques no representen res ni estan per res (TLP 4.0312), són només expedients o "operacions", com li agrada de dir a Wittgenstein, per obtenir proposicions no elementals a partir de proposicions elementals. Per exemple, la proposició segona és $\neg Pa \vee \neg Pb$; la quarta $Pb \rightarrow Pa$... i així successivament fins a exhaurir les catorze proposicions no elementals possibles del nostre exemple.

Pel que fa a les proposicions "extremes" (la tautologia i la contradicció) aquestes s'obtenen a partir d'una particular combinació d'operacions de veritat sobre les dues proposicions elementals. Per exemple, podem obtenir la tautologia així: $(Pa \rightarrow Pa) \wedge (Pb \rightarrow Pb)$; i la contradicció d'aquesta altra manera: $(Pa \wedge \neg Pa) \wedge (Pb \wedge \neg Pb)$ (TLP 5.101). Però aquestes operacions funcionen tan perfectament aquí com a $Pa \rightarrow Pb$ o a $\neg Pa \wedge \neg Pb$ (la qual, per cert, és la proposició dotzena), és només que determinades combinacions d'unes amb altres produeixen aquestes proposicions "sinnlos", i per això "pertanyen al simbolisme"; de la mateixa manera com determinades combinacions

d'operacions aritmètiques sobre nombres donen com a resultat el 0, per exemple, $(16 + 5) - (7 \cdot 3)$.

Per reforçar aquesta idea que no hi ha res d'essencial en aquests expedients lògics en si mateixos, Wittgenstein argumenta que són interdefinibles (TLP 5.42). De fet, podem prescindir de tot operador lògic excepte l'operador N, definit com segueix: N(p, q) dóna verdader quan p i q són totes dues falses i dóna fals en qualsevol altre cas (TLP 5.5). La manera com mostrar que podem prescindir de la resta d'operadors és a través de les següents definicions:

$$\neg p =_{df} N(p, p)$$

$$p \wedge q =_{df} N(\neg p, \neg q)$$

$$p \rightarrow q =_{df} \neg(p \wedge \neg q)$$

$$p \vee q =_{df} \neg p \rightarrow q$$

$$p \leftrightarrow q =_{df} (p \rightarrow q) \wedge (q \rightarrow p)$$

Per aquesta raó, TLP 6 diu de fet el mateix que TLP 5. I això ens dóna també l'explicació de la necessitat lògica. Tautologies i contradiccions són proposicions lògicament necessàries (necessàriament vertaderes i necessàriament falses, respectivament), i són sempre un mer resultat de determinades combinacions d'operacions de veritat. El seu valor de veritat constant no depèn del valor de veritat de les proposicions elementals sinó d'una particular combinació d'operacions de veritat sobre les proposicions elementals. Per això tal valor es pot determinar a priori, sense haver de comparar-les amb la realitat sinó simplement computant els operadors. Són doncs veritats formals, el valor de veritat de les quals es reconeix "a partir del mer símbol" (TLP 6.113).

Una conseqüència crucial de la explicació tractariana de la necessitat lògica és que cap proposició elemental no pot ser lògicament necessària. Això ens porta al principi d'independència lògica de les proposicions elementals, és a dir, la veritat o falsedat d'una proposició elemental no implica ni exclou la veritat o falsedat de cap altra proposició elemental. Vegem amb una mica de detall el perquè de tot això. Una proposició P implica lògicament una altra proposició Q quan i només quan $P \rightarrow Q$ és una tautologia, és a dir, quan no hi ha cap combinació de valors de veritat de les proposicions elementals que faci vertadera P que no faci vertadera Q. Wittgenstein expressa això dient que quan hi ha implicació el sentit de P està contingut en el sentit de Q. Vegem això amb un exemple. Considerem $Pa \wedge Pb$ i Pb . És clar que la primera implica la segona. Si mirem com divideix l'espai lògic $Pa \wedge Pb$ veiem que només és vertadera per a una única combinació de valors de veritat de les fonamentals Pa i Pb, a saber, només quan totes dues són veraderes. En canvi Pb és vertadera quan totes dues són veraderes però també quan Pa és falsa i Pb és vertadera. De manera que el conjunt de combinacions de valors de veritat de les elementals en les quals és vertadera $Pa \wedge Pb$ és un suconjunt del conjunt en què és vertadera Pb. Per raó d'això, la proposició $(Pa \wedge Pb) \rightarrow Pb$ esdevé una tautologia (TLP 5.11-5.122).

Ara bé, si una proposició elemental n'impliqués lògicament una altra, per exemple si Pa impliqués Pb, llavors $Pa \rightarrow Pb$ esdevindria una tautologia (TLP 6.1221). Però llavors obtindríem una necessitat lògica que no es pot reconèixer simplement en el simbolisme, que no és merament formal. Vegem el perquè d'això. ' $\rightarrow$ ' indica merament una operació de veritat que ens permet obtenir una proposició la qual només és falsa quan l'antecedent és vertader i el conseqüent és fals. Però, atès que l'antecedent i el conseqüent de $Pa \rightarrow Pb$ són proposicions elementals, no podem descartar aquesta possibilitat merament a priori, tot computant operacions de veritat, sinó que ens caldria en tot cas comparar amb la realitat. Ara bé, l'explicació tractariana de la necessitat

lògica és precisament que és merament a priori i formal. Comparem amb el que ens passa amb $(Pa \wedge Pb) \rightarrow Pb$, una genuïna tautologia. De nou, la proposició només és falsa en cas que l'antecedent sigui vertader i el conseqüent fals. Però atesa quina és la funció de veritat de proposicions elementals que resulta en l'antecedent, podem determinar a priori, sense haver de comparar amb la realitat, que sigui quin sigui el valor de veritat de les elementals Pa i Pb el cas en qüestió no es donarà. De manera que no hi pot haver relacions d'implicació lògica entre proposicions elementals. Així doncs, les proposicions elementals són lògicament independents les unes de les altres (TLP 4.211).⁸ Conseqüentment, els estats de coses, això és, els fets representats per proposicions elementals, són també lògicament independents els uns dels altres (TLP 2.061).

Per cloure aquesta secció ara podem exposar una qüestió que hem deixat pendent, a saber, per què les dades dels sentits no són tampoc simples. La raó és que una proposició que afirmi, per exemple, que un determinat punt del meu camp visual se m'apareix de color vermell no pot ser una proposició elemental, atès que exclou la proposició que diu que aquest mateix punt del camp visual se m'apareix de color blau (TLP 6.3751).⁹

8.5. La distinció dir/mostrar

Tota necessitat és necessitat lògica (TLP 6.37). Això és de fet una conseqüència de la forma general de la proposició. Si qualsevol proposició és una funció de veritat de proposicions elementals, només seran necessàries aquelles que esdevinguin veritades sigui quin sigui el valor de veritat de les proposicions elementals, és a dir, les tautologies o veritats lògiques. Com hem vist, la proposició “travessa l'espai lògic de banda a banda”, el seu sentit consisteix a dividir l'espai lògic en dues parts, les quals estan constituïdes respectivament pel conjunt de combinacions de valors de veritat de les elementals en les quals la proposició és vertadera i pel conjunt de

⁸ Noteu que si P exclou lògicament Q , llavors $P \rightarrow \neg Q$ és una tautologia. Però, atès el funcionament de l'operador ' $\neg$ ', $\neg Q$ merament inverteix el sentit de Q , és a dir, el conjunt de combinacions de valors de veritat de proposicions elementals en els quals $\neg Q$ és vertadera coincideix amb el conjunt de combinacions en què Q és falsa. Per tant, si P i Q són elementals, $P \rightarrow \neg Q$ no pot ser una tautologia per les mateixes raons que no pot ser-ho $P \rightarrow Q$ (és a dir, hauria de poder descartar a priori, sense comparar amb la realitat, el cas en què P sigui vertadera i Q també ho sigui).

⁹ Val a dir que quan Wittgenstein retorna a la filosofia, l'any 1929, ho fa per escriure que allò que es diu en aquest epígraf és incorrecte. A “Some Remarks on Logical Form” Wittgenstein reconeix que la incompatibilitat lògica d'enunciats de color, com ara la que és dóna entre ‘el punt P del camp visual a t és vermell’ i ‘el punt P del camp visual a t és blau’, no pot ser explicada tractarianament. Recordem que segons el *Tractatus* tals proposicions no són elementals atès precisament que s'exclouen mútuament. Cal doncs usar l'anàlisi per descomposar-les en els seus constituents de manera tal que la incompatibilitat lògica en qüestió sigui merament formal i “reconeixible en el mer símbol”. Pel que ens diu a l'article de 1929 sembla que ell pensava en escriure el *Tractatus* que els colors es podien analitzar en graus de brillantor, entre altres propietats. L'error rauria llavors, sempre segons el propi Wittgenstein, en què això no fa sinó fer resorgir el problema en comptes de resoldre'l. En efecte si, posem pel cas, ‘ P és vermell’ s'analitza en termes de ‘ P té brillantor en grau G ’ i ‘ P és blau’ en termes de ‘ P té brillantor en grau H ’, llavors el problema original d'explicar la incompatibilitat lògica dels enunciats de color es reproduïx en el problema d'explicar la incompatibilitat lògica entre (1) ‘ P té brillantor en grau G ’ i (2) ‘ P té brillantor en grau H ’. Noteu que no ens estalvia aquest problema analitzar ‘ P és vermell’ en termes de ‘ P té brillantor en grau G ’ i no té brillantor en grau H ’, perquè segueix sent el cas que els dos enunciats sobre graus de brillantor (1) i (2) són lògicament incompatibles i per tant no podrien expressar proposicions elementals.

Wittgenstein conclou que el principi d'independència lògica de les proposicions elementals és erroni. Atès però el caràcter central d'aquesta tesi en l'argumentació tractariana, un cop rebutjada la resta s'esfondrarà com un castell de cartes.

combinacions de valors de les elementals en les quals és falsa. De manera que, deixant de banda tautologies i contradiccions, la resta de proposicions són contingents (TLP 6.3).

Atès que les tautologies i contradiccions són proposicions “sinnlos”, és a dir, desprovistes de sentit, totes les proposicions amb sentit són contingents, i constitueixen la ciència natural (TLP 4.11). En conseqüència, qualsevol pretesa proposició que vulgui fer alguna afirmació necessària en realitat no està dient res, perquè no té cap sentit i de fet no és una proposició, és quelcom amb l'aparença de proposició però no pas una proposició genuïna: és una pseudoproposició.¹⁰ Les pseudoproposicions són doncs intents de dir allò que no es pot dir, i tampoc no són proposicions desprovistes de sentit (“sinnlos”) com les tautologies i contradiccions, perquè no pertanyen al simbolisme, no són casos límit de la forma general de la proposició, són en tot cas (pseudo)proposicions absurdes (‘unsinnig’).

Una pseudoproposició absurda d'aquest tenor seria aquella que volgués transmetre la forma lògica del món (TLP 2.0231). La forma lògica és essencial al món, el món no pot deixar de tenir-la; per això no pot ser dita, si poguéssim dir-la es tractaria d'una proposició dotada d'una necessitat no lògica, no formal, però com hem vist la teoria de la proposició del *Tractatus* exclou l'existència de proposicions tals. Semblantment, una proposició no pot dir la seva forma de la figuració, atès que tal forma li és essencial, la capacita per representar el que representa (TLP 4.12). Les proposicions no poden dir la seva forma de figuració, però l'exhibeixen o mostren (‘zeigen’), és a dir, aquesta es reflexa en elles (TLP 4.121). “Allò que pot ser mostrat, no pot ser dit” (TLP 4.1212). Allò que pot ser mostrat per una entitat forma part de l'essència d'una entitat, n'és una “ propietat interna”, en la terminologia del *Tractatus*, això és, una propietat que és impensable que l'entitat no posseeixi (TLP 4.123, 4.124), per això l'entitat l'exhibeix, la mostra. Però si l'entitat no pot deixar de tenir-la no podem dir que la té, perquè cap “dir” no pot ser una necessitat no lògica.

Sovint la filosofia s'ha malentès com una obsessió d'emetre pseudoproposicions absurdes, de voler dir el que no pot ser dit i, en el millor dels casos, només pot ser mostrat (TLP 4.003). Per això “el mètode correcte en filosofia” consisteix a fer veure que tals absurditats només tenen l'aparença de proposicions, només aparentment diuen alguna cosa, quan en realitat no diuen res. Només podem dir allò contingut en la ciència natural (TLP 6.53). Per això la filosofia és una activitat (desfer malentesos mitjançant l'anàlisi del llenguatge, desemmascarar absurditats, pseudoproposicions), més que no pas una teoria, això és, un conjunt de proposicions que diuen alguna cosa (TLP 4.112). Per això també el cèlebre epígraf final del *Tractatus*, TLP 7, el qual no és merament una recomanació, sinó que en la mesura que ‘callar’ s'entén com ‘no dir’, hom no fa sinó callar, això és, no dir, quan s'entesta a emetre una pseudoproposició absurda. Semblantment, no hi ha proposicions ètiques ni és possible una teoria ètica, i la raó d'això sembla ser que els valors morals, en tot cas, no són contingents (TLP 6.41, 6.42).

Ara bé, quin és doncs l'estatus dels epígrafs de què consta el *Tractatus*? Que potser no parlen de la forma lògica del món, de la seva substància, de que hi ha d'haver tal substància, que potser no descriuen la forma general de la proposició i la forma de la figuració, allò en virtut del qual una proposició esdevé una figura de la realitat? La resposta de Wittgenstein a aquesta qüestió no és gens clara i entrem aquí en un dels punts de màxim desacord i dubte entre els diversos estudiosos del *Tractatus*.

¹⁰Noteu que ‘pseudoproposició’ tradueix el terme alemany emprat per Wittgenstein ‘scheinsatz’, i ‘scheinen’ és el verb alemany semblar. D'altra banda el prefix –pseudo prové del grec ψεῦδος, -δεδος, que és el substantiu ‘fals’.

Wittgenstein diu clarament que els epígrafs del *Tractatus* constitueixen pseudoproposicions absurdes i que per tant no diuen res, tot i que són “elucidacions” (‘erläuterungen’) i que “recolzant-se en elles hom pot superar-les i situar-se en una posició elevada” la qual li permet “veure correctament el món” (TLP 6.54).

La perplexitat que planteja aquest epígraf és ben clara: si els epígrafs del *Tractatus* contenen pseudoproposicions absurdes, que no diuen res, que no tenen sentit, com poden ser elucidacions, i no diguem ja com poden ajudar-nos a “veure correctament el món”? És una perplexitat que malauradament no estem en condicions de resoldre. Potser paga la pena de dir, però, que recentment s’ha obert pas una nova interpretació del *Tractatus* d’acord amb la qual és un error pensar que l’obra pretén oferir una teoria sobre la relació entre el llenguatge i el món, és a dir, sobre la intencionalitat, sinó que ben al contrari allò que pretén fer-nos veure és que la idea que tal teoria és possible és il·lusòria, que no es pot donar una teoria tal. Cora Diamond és potser la principal representant d’aquesta interpretació (vegeu la bibliografia comentada). Resulta però difícil d’acceptar, no obstant, atesos altres escrits de Wittgenstein anteriors i posteriors al *Tractatus*, que ell no pensés que estava revelant alguna cosa essencial sobre el llenguatge i la seva relació amb el món en escriure l’obra.

8.6. Apunt sobre el sol·lipsisme, la vida i la mort

Alguns dels epígrafs més obscurs del *Tractatus*, i que consegüentment han suscitat més discussió i desacord entre els seus intèrprets, són aquells que versen sobre la qüestió del sol·lipsisme (TLP 5.6-5.641). Wittgenstein diu que la posició sol·lipsista és correcta, però que no es pot dir sinó només mostrar (TLP 5.62). Però tot seguit fa una afirmació desconcertant: “el sol·lipsisme, entès de manera del tot consegüent, coincideix amb el pur realisme” (TLP 5.64).

Una qüestió que no hem abordat encara és com adquireixen significat els noms, els constituents de les proposicions elementals. Sabem que en la proposició elemental el noms estan per simples, però com es fa correspondre cada nom amb el simple que en constitueix el significat, atès que el llenguatge és un sistema de representació convencional? De nou la resposta de Wittgenstein és obscura: “els significats dels signes primitius poden ser explicats mitjançant elucidacions. Les elucidacions són proposicions que contenen signes primitius. Per tant només poden entendre’s si el significat d’aquests signes ja es coneix d’antuvi” (TLP 3.263).

Prenent com a dada la crítica que es fa a les *Investigacions* a les definicions ostensives internes o privades, el propi argument contra la possibilitat del llenguatge privat i l’evidència que en diversos passatges de la seva obra posterior Wittgenstein tracta de posar de relleu les confusions de l’autor del *Tractatus*, no sembla forassenyat suposar que les misterioses elucidacions són de fet definicions ostensives de caràcter privat, això és, proposicions de la forma “el nom ‘p’ significa això”, on ‘això’ denotaria una entitat en la que el subjecte centra l’atenció. Naturalment, si una proposició com aquesta ha de ser tal, el ‘això’ ha d’estar per alguna cosa, i d’aquí que les elucidacions en qüestió només puguin entendre’s si es coneix d’antuvi el significat dels noms elucidats. En tot cas, es tracta d’un acte privat, i per això el llenguatge és el meu llenguatge “l’únic llenguatge que jo entenc”. I com que els límits del llenguatge són els límits del món, atès que llenguatge i món comparteixen la forma lògica i la forma lògica del món n’és el seu límit, perquè marca el límit de l’espai lògic, doncs resulta que “el món és el meu món”, que és la divisa del sol·lipsista (TLP 5.61, 5.62).

Aquesta conclusió sol·lipsista es reforça en la tesi tractariana sobre la relació entre el subjecte (el jo) i el món. Wittgenstein diu que és anàloga a la relació entre l’ull i el

camp visual. L'ull és allò que veu i no part d'allò que és vist a través d'ell. El jo és l'origen del món igual com l'ull és l'origen del camp visual, n'és el seu límit (TLP 5.632, 5.641), i no és ni pot ser per tant part del món. Això és així perquè tot allò que s'esdevé al món podria ser d'una altra manera, però en canvi hi ha una relació interna entre les experiències del món i el jo: les meves experiències són meves i no podrien ser de ningú altre. Ara bé, si el jo és l'origen del món, llavors el món és el meu món (TLP 5.632-4). Atès doncs que el jo és el límit del món, resulta que "es contrau fins a un punt sense extensió", no pot ser descrit, no és part del món, sinó que n'és el límit. Tenim, així doncs, diu Wittgenstein, una posició que coincideix amb el realisme.¹¹

Un cop establerta la divisa sol·lipsista que el món és el meu món, però, resulta clar que no ha cap diferència entre la meva vida i el món i, per tant, que la mort no és sinó el cessament del món (TLP 5.621, 6.431, 6.4311).

¹¹ Noteu que 'davant de casa hi ha un arbre que medeix cinc metres', 'el meu veí de vegades pensa' i altres enunciat per l'estil poden ser perfectament vertaders d'acord amb la doctrina del *Tractatus*, la qual cosa és justament allò que prescriu el realisme.

• EXERCICIS

- 1) Comenteu TLP 1.1.
 - 2) Comenteu TLP 2.061 i 2.062.
 - 3) Penseu un exemple de figura i expliqueu a través de la teoria de la figura del *Tractatus* per què representa allò que representa.
 - 4) Comenteu TLP 2.224 i 2.225.
 - 5) Comenteu TLP 3.143.
 - 6) Comenteu TLP 3.323.
 - 7) Comenteu TLP 4.023.
 - 8) Denoteu usant la notació estàndard de la lògica matemàtica les catorze proposicions no elementals de l'exemple donat al text.
 - 9) Mostreu, servint-vos de les definicions donades al text, que és possible obtenir les catorze proposicions no elementals de l'exemple del text tot aplicant l'operador lògic N sobre les proposicions elementals.
- Ajuda: Si apliquem N sobre les proposicions elementals Pa i Pb obtenim la proposició dotzena. Si apliquem N a la proposició dotzena i la proposició elemental Pa obtenim la proposició catorzena. Continueu fins a exhaurir les dotze proposicions no elementals restants.
- 10) Comenteu TLP 6.1231.

• Preguntes de discussió:

1. Hem explicat que els objectes simples del *Tractatus* reben aquest nom perquè no són compostos. Ara bé, han d'existir necessàriament? Preguntat d'una altra manera, podrien deixar d'existir aquests objectes? Raoneu la vostra resposta.
2. En el seu pròleg al *Tractatus*, Russell afirma que la teoria de Wittgenstein "s'ocupa de les condicions que ha de complir un llenguatge lògicament perfecte". En assabentar-se'n Wittgenstein va dir a Russell que havia malentès totalment el llibre. Justifiqueu la reacció de Wittgenstein a partir del que heu après sobre el *Tractatus*. Suggestiment: podeu plantejar l'exercici com un intent d'interpretar allò que es diu a TLP 5.5563.
3. Considereu el següent text extret de les converses amb Waismann del període 1929-30. En ell Wittgenstein parla sobre la seva nova manera de veure el problema de la incompatibilitat lògica dels enunciats de color:
"Vaig escriure una vegada 'una proposició és com una escala aplicada a la realitat. Només les marques exteriors de l'escala toquen l'objecte que volem mesurar' [es refereix clarament a TLP 2.15121, per bé que la cita no és textual]. En canvi ara diria: és un *sistema* de proposicions el que s'aplica a la realitat com una escala. Amb això vull dir el següent: quan aplico una escala a un objecte espacial, li aplico totes les marques de la línia graduada al mateix temps [penseu, per exemple, en una cinta mètrica com les que fan servir els sastres]. Jo no aplico tots els punts de la línia graduada, sinó l'escala sencera. Si jo sé que l'objecte arriba fins a la marca 10, també sé immediatament que no arriba a la marca 11, 12, etc. Les afirmacions que descriuen la longitud d'un objecte formen un sistema, un sistema de proposicions. Son aquests sistemes de proposicions sencers allò que es compara amb la realitat, i no pas les proposicions aïllades. Per exemple, quan jo dic: tal punt del camp visual és blau, no només sé això, sinó també que el punt no és verd, ni vermell, ni groc, etc. He aplicat tota l'escala de color alhora. (...) si la meua actual concepció en termes de sistemes de conceptes és correcta, també ho és de fet la regla segons la qual es pot inferir, de l'existència d'un estat de coses, la no existència de tota la resta d'estats de coses descrits pel mateix sistema de proposicions".

Expliqueu quina és la nova concepció de Wittgenstein dels enunciats de color a la llum d'aquest text i compareu-la amb la concepció del *Tractatus*. Raoneu també per què aquesta nova concepció és del tot incompatible amb la doctrina tractariana.

• **LECTURA:** TLP 2.1-2.225; TLP 3.23-3.3; TLP 4.1-4.1211; TLP 6.1-6.1232.

Preguntes:

1. Expliqueu per què qualsevol figura representa l'existència i la no existència d'estats de coses.
2. Què és vol dir amb l'afirmació 'una figura és un fet'?
3. Per què una figura no pot representar la seva forma de figuració?
4. Contradiu l'existència de tautologies allò que s'afirma a TLP 2.224-5? Raoneu la vostra resposta.
5. Per què un nom ha de ser un signe primitiu?
6. Per què la filosofia, quan es practica correctament, fixa els límits de la ciència natural?
7. Per què situar-se fora de la lògica és situar-se fora del món?
8. Per què les proposicions de la lògica ocupen un lloc únic entre totes les proposicions?
9. Per què no és correcte caracteritzar una proposició lògica com una proposició absolutament general?
10. Per què les proposicions de la lògica mostren les propietats formals del llenguatge i, per tant, del món?

• REFERÈNCIES

• BIBLIOGRAFIA:

1. Edicions del Tractatus:

TLP Traducció de Josep-Maria Terricabras. Laia.
Es tracta de l'única traducció catalana.

TLP Traducció de Jacobo Muñoz i Isidoro Reguera. Alianza Universidad.
Conté el text original alemany.

TLP Traducció de Luis Valdés. Tecnos.
És la traducció castellana més recent. Alguns epígrafs estan comentats pel traductor.

TLP Traducció de D. Pears i B. McGuinness. Routledge and Kegan Paul.
És la traducció anglesa de referència.

2. Estudis sobre el Tractatus.

La bibliografia secundària sobre Wittgenstein i el *Tractatus* és ingent. A continuació citem doncs una selecció d'aquells estudis que considerem més destacats i útils:

Anscombe , G. E. M.: An Introduction to Wittgenstein's *Tractatus*. Hutchinson University Library (1971).

Black, M.: A Companion to Wittgenstein's *Tractatus*. Cornell University Press (1964).

Diamond, C.: The Realistic Spirit. How to Read the *Tractatus*. MIT Press (1991).

Hacker, P.M.S.: Insight and Illusion. Thoemmes Press (1989).

Kenny, A.: Wittgenstein. Penguin (1972).

Pears, D.: The False Prison. Clarendon Press (1987).

Stenius, E.: Wittgenstein's *Tractatus*. Basil Blackwell (1960).

• Llocs web:

Entrada a *The Internet Encyclopedia of Philosophy*:

<http://www.iep.utm.edu/w/wittgens.htm>

Entrada a la *Stanford Encyclopedia*:

<http://plato.stanford.edu/entries/wittgenstein/>

The Cambridge Wittgenstein Archive (amb fotos, dades bibliogràfiques i històriques...):

<http://www.wittgen-cam.ac.uk/cgi-bin/forms/home.cgi>

Fotos de Wittgenstein:

<http://www-groups.dcs.st-and.ac.uk/~history/PictDisplay/Wittgenstein.html>

Referències de Wittgenstein (llibres, articles...):

<http://www-groups.dcs.st-and.ac.uk/~history/Mathematicians/Wittgenstein.html>

Breu exposició de les principals aportacions filosòfiques de Wittgenstein (amb enllaços als termes més destacats).

<http://www.philosophypages.com/ph/witt.htm>